STUDIA EŁCKIE
10(2008)

KS. DARIUSZ BROZIO

KULT NAJŚWIĘTSZEGO SERCA JEZUSA W ŚWIETLE KAZAŃ KS. KAZIMIERZA HAMERSZMITA

1. Boskie Serce Jezusa w pobożności polskiego ludu

Pierwsze historyczne ślady kultu Najświętszego Serca Pana Jezusa w Polsce związane są z pobożnością pasyjną średniowiecza i sięgają początków polskiej państwowości. Dowodem jest iluminowany łaciński psałterz z X w. oraz modlitwy dołączone w XI wieku, córki Mieszka II i Rychezy, Gertrudy, żony księcia kijowskiego Izjasława, znany jako *Modlitewnik Gertrudy*. Zawiera on m. in. modlitwy do Rany boku Chrystusa[1].

Kult Serca Jezusowego na ziemiach polskich osiągnął swój szczyt dzięki pismom teologicznym i ascetycznym jezuity Kaspra Drużbickiego (zm. 1662 r.)[2]. Do jego upowszechnienia przyczynił się zapewne wydany przez niego pierwszy polski modlitewnik dla czcicieli Bożego Serca[3]. Przyjmuje się, że jego autor wyprzedził myśl zawartą w chrystofanii św. Małgorzaty Marii Alacoque i w dziełach św. Jana Eudesa. Kult Ser-

Ks. Dariusz Brozio; dr teologii; ojciec duchowny w Wyższym Seminarium Duchownym w Ełku; adres do korespondencji: 19-300 Ełk, ul. Kościuszki 9, dareios1@wp.pl

[1] Por. J. Misiurek, *Kodeks Gertrudy*, w: *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin–Kraków 2002 [dalej cyt. LDK], s. 422-423; Tenże, *Historia i teologia polskiej duchowości katolickiej*, t. 1, Lublin 1994, s. 20-21; K. Górski, *Duchowość chrześcijańska*, Wrocław 1978, s. 52-54.

[2] Por. J. Sypko, *Serce Jezusa*, LDK, s. 815; J. M. Popławski, *Kaspra Drużbickiego teologia krzyża*, Lublin 1997; J. Misiurek, *Z teologii kultu Serca Jezusowego w Polsce XIX wieku*, „Ateneum Kapłańskie", 101(1983), nr 447, s. 266-273; J. Misiurek, S. Szymański, *Prekursor kultu Serca Jezusowego*, „Ateneum Kapłańskie", 66(1963), nr 325, s. 137-146.

[3] *Meta cordium Cor Jesu et Sanctissima Trinitas*, Calisii 1683 (przekład polski: *Serce Jezusowe meta albo cel serc stworzonych*, Poznań 1696).

ca Jezusa pojmowany jako kult nieskończonej Miłości, która objawiła się w Chrystusie ukrzyżowanym i zmartwychwstałym, był źródłem tak bardzo potrzebnego optymizmu dla udręczonego narodu w okresie klęsk, a później niewoli pod zaborami. Kult Boga jest najwyższym uznaniem Jego wielkości i wartości. Sam kult Bożego Serca rozszerzany w postaci litanii i Godzinek był ulubioną formą pobożności polskiego ludu[4]. Oficjalnie zatwierdził go dla całego Kościoła papież Pius IX w 1856 r. ustanawiając jednocześnie liturgiczne święto Najświętszego Serca Jezusa z osobnym formularzem Mszy św. i tekstami liturgicznymi. Nauka dotycząca kultu Boskiego Serca została później rozwinięta przez kolejnych papieży w trzech następujących po sobie encyklikach: *Annum Sacrum* – Leona XIII (25 maja 1899), z okazji poświęcenia rodzaju ludzkiego Najświętszemu Sercu Jezusa, *Miserentissimus Redemptor* – Piusa XI (8 maja 1928), o obowiązku wynagrodzenia Sercu Jezusa i *Haurietis aquas* – Piusa XII (15 maja 1956), nawiązująca do poprzednich encyklik i podkreślająca stulecie rozszerzenia kultu Najświętszego Serca Jezusa na cały świat[5].

Następcy wspomnianych papieży, a zwłaszcza Sługa Boży Jan Paweł II, bardzo często odwoływali się do roli i znaczenia kultu Serca Jezusa, a także jego wpływu na pobożność wiernych Kościoła[6].

2. Najświętsze Serce Jezusa wzorem chrześcijańskiego życia

Jak zostało zaznaczone, kult Bożego Serca cieszył się wielką popularnością wśród polskiego ludu. Taka pobożność była również praktykowana w domu rodzinnym ks. Hamerszmita, który wspominając swoich rodziców pamiętał uroczystość intronizacji w swojej rodzinie i codziennie odmawianą litanię i koronkę do Najświętszego Serca Pana Jezusa[7]. Ukształtowany w takiej atmosferze zgodnie z duchem z Paray-

[4] J. Misiurek, *Pierwszy polski modlitewnik czcicieli Serca Jezusowego*, w: *Postawy duchowe wobec Boga, Kościoła i człowieka*, red. M. Chmielewski, Lublin 1995, s. 214-215.

[5] Por. J. Sypko, *Serce Jezusa*, LDK, s. 814-815.

[6] Por. Cz. Drążek, *Jan Pawel II – serce otwarte dla każdego. Tajemnica Serca Chrystusa w nauczaniu Jana Pawła II*, Kraków 2004.

[7] Por. K. Hamerszmit, *Mamusia partyzantów*, w: *Sylwetki matek kapłanów*, red. Z. Walkiewicz, Poznań–Warszawa 1981, s. 145. Codziennemu odmawianiu litanii do Najświętszego Serca Jezusa ks. Hamerszmit pozostał wierny aż do śmierci. Wywiad z Danutą Karwel (ur. 21 stycznia 1934), opiekunką ks. K. Hamerszmita, Suwałki, 15 września 2004. W *Kazaniu na pierwszy piątek*, kwiecień 1964 (teczka IX), Archi-

le-Monial przypominał wiernym o obowiązku wynagrodzenia, jakie się należy Miłości zranionej grzechami. Zwracał jednocześnie uwagę na Mszę św., która jest Ofiarą miłości Jezusa Chrystusa, a także wzorem i źródłem wynagrodzenia. Mówił także o praktyce pierwszych piątków miesiąca, o Komunii św. i eucharystycznej adoracji wynagradzającej oraz naśladowaniu cnót Boskiego Serca, w którym grzeszny człowiek może znaleźć ratunek i schronienie[8]. Zalecał także, aby wsłuchać się w Jego rytm, które głosi i nakazuje miłość; uważał je za niezawodny niebiański oręż, którym można zwyciężyć świat i uformować go w duchu prawdziwie chrześcijańskim[9].

Ks. Hamerszmit uczył, że najlepszym i najskuteczniejszym kluczem do Bożego Serca o nowe łaski jest postawa wdzięczności za dotychczas otrzymane dary[10].

Wzywał przy tym, aby zapalić się ideą miłości ku Chrystusowi i dlatego stawiał Go za wzór, który ma przepoić ludzkie myśli, pragnienia i czyny. Jako wyraz miłości względem Chrystusa uważał gorliwą Jemu służbę; proponował, aby codziennie poświęcić Mu jedną godzinę, odwiedzając w Najświętszym Sakramencie i przyjmując Komunię świętą, a także ożywiając w rodzinach ducha modlitwy przez wspólne odmawianie litanii do Najświętszego Serca Pana Jezusa, która wyrazi całkowite oddanie dla Niego i przyjęcie Jego decyzji jako kierujących ludzkim życiem[11].

---

wum Diecezji Ełckiej Oddział Suwałki [dalej cyt. ADES], K. Hamerszmit przypomniał słowa papieża Leona XIII zachęcające do kultu Najświętszego Serca Jezusa: „W Najświętszym Sercu Jezusa trzeba złożyć wszelkie nadzieje, przez Nie należy wypraszać, od Niego oczekiwać zbawienia ludzkości".

[8] K. Hamerszmit mówił o tym w *Kazaniu do dzieci „Jezus Chrystus najwyższym Kapłanem Nowego Zakonu"*, 1948 (teczka V): „W osobie Kapłana Jezusa Chrystusa, w Jego Najświętszym Sercu następuje jedyne i cudowne zjednoczenie; bezwzględnej sprawiedliwości z ustawicznym miłosierdziem i nieskończonej świętości z pełnym zrozumieniem i przebaczeniem dla bezdennie słabej natury ludzkiej. Umysł i serce nasze stają pełne zdumienia, zachwytu i wdzięczności dla Kapłana Chrystusa".

[9] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie do dzieci „Msza św. najskuteczniejszą modlitwą"*, 1948 (teczka V).

[10] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie do dzieci „Dziękczynienie"*, 1948 (teczka V).

[11] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie „Kim jest Pan Jezus?"*, listopad 1961 (teczka VI).

Ks. Hamerszmit napominał, aby w trudnych chwilach życia i pokus uciekać się do Jezusa, ponieważ On zawsze przyjdzie z pomocą[12], ale także ostrzegał, aby nie lekceważyć żadnego grzechu, nawet najmniejszego, bo jeśli nie będzie ofiarnej pracy nad poprawą, to pojawią się nowe grzechy; widział także konieczność znajomości wad i ciągłego z nich oczyszczania duszy[13]. Jak sam wyznał jego ogromnym pragnieniem było pokazanie wszystkim drogi do nieba i pomoc w zbawieniu siebie[14].

Mówiąc o Boskim Sercu ks. Hamerszmit podkreślał jak bardzo Chrystus pragnie zbawienia wszystkich ludzi, dlatego właśnie, jak twierdził, objawił się św. Małgorzacie Marii Alacoque oznajmiając, że wszyscy czciciele Jego Serca, którzy przez dziewięć pierwszych piątków miesiąca przystąpią do spowiedzi i Komunii świętej wynagradzającej w łasce zejdą z tego świata[15]. Zaznaczał przy tym, że miłość Boga, który bardzo kocha ludzi domaga się odwzajemnienia, a przypominają o tym chociażby słowa Chrystusa z wizji, jaką miała inna czcicielka Bożego Serca, św. Brygida, że mocno Go ranią ci, którzy gardzą Jego miłością. Potrzeba zatem kochać Boga nawet ponad własne życie, a najlepiej czynić to codziennie rozpoczynając od porannego aktu ofiarowania Mu siebie, przez pamięć o Nim podczas przechodzenia obok krzyża, figury lub kościoła, powtarzając: „Jezu, bardzo Cię kocham" i jak najlepsze wypełnianie swoich obowiązków[16].

W innym kazaniu ks. Hamerszmit zwrócił uwagę na słowa biskupów zachęcające do poświęcenia się Sercu Jezusa. Tłumaczył, że taki akt oznacza ofiarowanie Mu całego swego życia, uczynków, radości, trosk, chorób i cierpień, wyraża nadto uznanie Jego panowania nad sobą

[12] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie do dzieci na V niedzielę wielkanocną*, 11 maja 1958 (teczka VI).

[13] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie do dzieci na XVII niedzielę po Zielonych Świątkach*, 1947 (teczka VI); *Kazanie do dzieci przed rekolekcjami szkolnymi*, 25 lutego 1951 (teczka VI).

[14] „O jak bardzo pragnąłbym i ja dać wam taki upominek, o jaki prosił Dominik Savio. Chciałbym zbawić wasze dusze, pokazać im drogę do nieba". ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie do dzieci przed rekolekcjami szkolnymi*, 16 marca 1958 (teczka VI).

[15] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie do dzieci o Sercu Pana Jezusa*, 1949 (teczka VI).

[16] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie do dzieci na XVII niedzielę po Zielonych Świątkach*, 1951 (teczka VI).

i przyjęcia w każdej chwili swego życia jako nadrzędnej Jego woli, a także domaga się zewnętrznego urzeczywistnienia przez roztropne wykorzystanie czasu i rozwijanie talentów, wierne wypełnianie swych obowiązków, oddanie należnej czci i miłości rodzicom. Jako skuteczną pomoc w realizacji podjętego aktu wskazał na codzienną modlitwę, uczestnictwo w Eucharystii, częstą spowiedź i Komunię świętą, która – jak uważał – daje ogromną siłę i wewnętrzny pokój[17].

Zachęcając do czci Najświętszego Serca Pana Jezusa, kaznodzieja suwalski wyjaśnił najpierw, że „serce" jest symbolem miłości, która jest największą cnotą i na niej opiera się całe nauczanie Chrystusa. Mówił o konieczności poświęcenia się Boskiemu Sercu Jezusa każdej rodziny i umieszczeniu na centralnym miejscu w domu Jego obrazu zapewniając jednocześnie, że kto wybiera Chrystusa jako swego Przewodnika otrzymuje od Niego specjalne łaski i cieszy się Jego błogosławieństwem[18].

Tematyka kultu Najświętszego Serca Jezusa jest także widoczna w kazaniach ks. Hamerszmita na pierwsze piątki miesiąca[19]. I tak w listopadzie 1959 r. rozwinął dwa wezwania z litanii do Najświętszego Serca Jezusa: „zbawienie ufających w Tobie" i „nadziejo w Tobie umierających" przypominając, że w Boskim Sercu mieści się dobroć i Boże miłosierdzie, a Kościół podając te słowa zwraca uwagę na konieczną w życiu ufność, nawet w chwilach zwątpień i ciężkich doświadczeń życiowych.

3. Serce Jezusa ratunkiem w życiu i w chwili śmierci

Ks. Hamerszmit podkreślał, że tylko w Sercu Jezusa można znaleźć schronienie w ciągu życia i w godzinie śmierci. Dlatego zachęcał, aby w ciężkich chwilach modlić się do Najświętszego Serca Jezusa aktem ufności: „Jezu, ufam Tobie". Omawiany kaznodzieja zaznaczał przy

[17] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie do dzieci na III niedzielę po Zielonych Świątkach*, 1948 (teczka VI); *Kazanie do dzieci o Sercu Jezusa*, październik 1951 (teczka VI).

[18] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie do dzieci „Serce Jezusa w rodzinach naszych"*, 11 czerwca 1961 (teczka XII).

[19] Zachowały się 22: ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie na pierwszy piątek „Serce Jezusa zbawienie ufających"*, 6 listopada 1959 (teczka IX); 5 lutego 1960; 4 marca 1960; 1 kwietnia 1960; 6 maja 1960; 5 sierpnia 1960; 4 grudnia 1960; 7 kwietnia 1961; maj 1962; sierpień 1962; 1 lutego 1963; 5 kwietnia 1963; luty 1964; kwiecień 1964; październik 1964; luty 1965; czerwiec 1965; sierpień 1965; grudzień 1965; 5 lutego 1966; 1 kwietnia 1966; czerwiec 1966.

tym, by nie tracić nadziei, jak wszyscy targający się na swe życie, których widział rzucających się na kolczaste druty pod wysokim napięciem w obozie hitlerowskim. Uczył, że i samobójców trzeba polecać Boskiemu Sercu, by chociaż w ostatniej chwili zdobyli się na doskonały akt żalu, ratujący ich wieczność. Był przekonany, że Serce Jezusa będzie wsparciem dla wszystkich o to proszących[20].

W lutym 1960 r. zwracał uwagę na Serce Jezusa, które zostało „starte" dla ludzkich grzechów. Przypominał, że każdy grzech pociąga za sobą pewne konsekwencje w życiu duchowym, a najtrudniej wyzwolić się z grzechów nałogowych. Jednak i w tym przypadku z Bożą pomocą można pokonać wszystkie słabości, potrzeba tylko modlitwy, większej ufności i wytrwałości[21], bo Bóg może wszystko „przemienić w dobro", należy więc składać swą przyszłość w Jego ręce. Dopiero takie oddanie pozwoli odnaleźć pociechę w cierpieniu i zrozumieć jego sens[22].

Czasem, który szczególnie sprzyja refleksji nad osobistym życiem, gdy człowiek na nowo uświadamia sobie złość grzechu i cenę przebaczenia, jest Wielki Post. W przypadający w tym okresie pierwszy piątek miesiąca ks. Hamerszmit mówił o Sercu Jezusa przebitym włócznią. Jak podawał, przyczyną tej Rany i cierpień są wszyscy grzesznicy. Stąd widział konieczność głębokiej przemiany życia każdego wierzącego, bo nie wystarczy samo rozważanie nędzy ludzkiego serca i miłosierdzia Bożego. Potrzeba zawierzenia Boskiemu Sercu, które tak bardzo umiłowało, a pomocą mogą służyć nabożeństwa Drogi Krzyżowej i Gorzkich Żali zachęcające do poprawy życia i wynagradzania za odrzucanie tej miłości[23].

W kolejny pierwszy piątek (1 kwietnia 1960 r.) kaznodzieja suwalski przypomniał, że wśród ludzi żyjących na ziemi są również i tacy, którzy żyją miłością Boga na co dzień; dla nich Chrystus jest życiem i zmartwychwstaniem, ponieważ mają nadzieję, że na końcu świata,

[20] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie na pierwszy piątek*, 6 listopada 1959 (teczka IX).

[21] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie na pierwszy piątek*, 5 lutego 1960 (teczka IX).

[22] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie na pierwszy piątek*, 7 kwietnia 1961 (teczka IX).

[23] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie na pierwszy piątek*, 4 marca 1960 (teczka IX).

na wzór swego Mistrza zmartwychwstaną. Jako przykład podał on stygmatyczkę i czcicielkę Bożego Serca, św. Gemmę Galgani, zachęcając przy tym częstą Komunię świętą, która jest zadatkiem życia wiecznego i wynagradzanie za wszelkie zniewagi. Takie postępowanie, jak podkreślał, winno napełniać rozkoszą i wzbudzać w sercu większe pragnienie przyjmowania Chrystusa eucharystycznego[24].

W czwartym roku Wielkiej Nowenny (6 maja 1960 r.) ks. Hamerszmit zwrócił uwagę na rolę małżeństwa chrześcijańskiego w życiu Kościoła. Zachęcał małżonków do modlitwy o świętość życia i wynagradzania Sercu Jezusa za tych, którzy dają zły przykład[25]. Ponadto polecał on, aby w centrum każdej rodziny był zawsze Chrystus, który jest Głową Kościoła; w każdym domu winien znajdować się tekst Pisma Świętego, które zawiera objawioną naukę i uczy jak naśladować Chrystusa. Kaznodzieja suwalski był przekonany, że tę przepojoną miłością Chrystusa atmosferę będzie można zauważyć we wszystkich wielkich wydarzeniach rodzinnych, takich jak chrzest, pierwsza Komunia święta, sakrament małżeństwa, a także w trudnych doświadczeniach, jak choroba i śmierć bliskich. Przekonywał, aby to wszystko tak przeżywać, by sprawić radość Bożemu Sercu i uwielbiać Boga[26].

Uczył, że nie wolno zapominać, iż wszyscy należą do wielkiej rodziny Bożej, toteż obowiązkiem każdego jest troska o bliźnich wyrażająca się w poświęceniu, uczynkach pełnych miłości i modlitwie[27].

Ks. Hamerszmit stawiał Boskie Serce za wzór, do którego trzeba ustawicznie zmierzać, a biorąc pod uwagę, że człowiek tak się modli jak miłuje, dodawał otuchy, że jeśli ta miłość będzie prosta i połączona z serdeczną modlitwą, to człowiek taki odczuje bliskość Jezusa, który poprowadzi do świętości życia[28].

---

[24] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie na pierwszy piątek*, 1 kwietnia 1960 (teczka IX).

[25] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie na pierwszy piątek*, 6 maja 1960 (teczka IX).

[26] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie na pierwszy piątek*, 4 grudnia 1960 (teczka IX), a także *Kazanie na pierwszy piątek*, 5 lutego 1966 (teczka IX).

[27] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie na pierwszy piątek*, kwiecień 1964 (teczka IX).

[28] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie na pierwszy piątek*, 5 sierpnia 1960 (teczka IX).

Kaznodzieja suwalski głosił także, że doskonałość życia chrześcijańskiego ocenia się według stopnia miłości. Pierwszym warunkiem do jej zaistnienia jest oczywiście zerwanie z grzechem: powszednim, który osłabia i śmiertelnym, który ją niszczy. Dlatego też zalecał, aby umacniać miłość Bożą w sobie przez tradycyjne środki, takie jak: codzienny rachunek sumienia, żal za grzechy, staranie się o poprawę, częstą spowiedź i Komunię świętą, znosząc cierpliwie przeciwności życia i cierpienia, a w ten sposób walcząc z grzechem. Był przekonany, że tylko idąc przez życie z Jezusem można szerzyć miłość Boga i bliźniego, ratując i odnawiając istniejący świat[29].

Umacnianie miłości, jak podkreśla ks. Hamerszmit, to także zdobywanie panowania nad sobą i walka ze swymi skłonnościami, bo prawdziwej pobożności nie da się rozłączyć od cnotliwego życia. Jako wskazówkę opanowania siebie, podaje on, by w każdym człowieku dostrzegać Chrystusa, co będzie spełnianiem na co dzień woli Bożej, uczczeniem Najświętszego Serca Jezusa i osobistym zwycięstwem[30].

Jak zaznacza nasz autor, w czasach, gdy często można zauważyć wśród ludzi brak dobroci serca, a przez to miłości, Boskie Serce Jezusa, w którym ukazała się dobroć Boga, jest ciągle otwarte dla wszystkich: grzesznikom, aby im przebaczyć i dla strapionych, aby ich pocieszyć. Stąd wypływa wielkie zadanie dla wierzących, aby spieszyć do Serca Zbawiciela i zachęcać innych, aby Go kochali, a w Nim swoich bliźnich[31]. Nasz autor podkreśla, że Bóg kocha każdego takim, jakim jest, a o świętości decyduje osobista postawa wobec otrzymanej łaski i wola walki z grzechem. Wymaga to szczerości w dążeniu do świętości, cierpliwego znoszenia niepowodzeń, bycia dobrym, życzliwym i ofiarnym dla innych, okazywania szacunku nawet dla wroga i niewierzącego, a także współczucia dla cierpiących i okazania pomocy dla potrzebują-

[29] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie na pierwszy piątek*, maj 1962 (teczka IX). Swoje myśli kończy słowami: „Serce Jezusa wieńczy cierniowa korona, byśmy zrozumieli, że płomień miłości rozpala się wśród cierni życia".

[30] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie na pierwszy piątek*, sierpień 1962 (teczka IX). O konieczności panowania nad sobą, zdobywania łagodności i ćwiczenia charakteru ks. Hamerszmit mówił także w *Kazaniu na pierwszy piątek*, 1 lutego 1963 (teczka IX). Z kolei w *Kazaniu na pierwszy piątek*, 1 kwietnia 1966 (teczka IX) wskazał na konieczność walki z lenistwem, lekkomyślnością, zawiścią, kłótliwością, pijaństwem, a także potrzebą troski o wspólną i cudzą własność.

[31] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie na pierwszy piątek*, luty 1964 (teczka IX).

cych[32]. Uważał, że czcząc Boskie Serce Zbawiciela trzeba być nastawionym na codzienne wcielanie w życiu zasady miłości Boga i bliźniego[33].

4. Kult Najświętszego Serca Jezusa znakiem wybrania do wiecznego szczęścia

Propagując kult Najświętszego Serca Jezusa ks. Hamerszmit wyróżnił go obok nabożeństwa do Matki Bożej i stałym praktykowaniu miłosierdzia chrześcijańskiego, jako jeden ze znaków, po których z wielkim prawdopodobieństwem można wnioskować o czyimś wybraniu do zbawienia. Przypomniał o obietnicach, jakie złożył Chrystus św. Małgorzacie Marii Alacoque, że będzie ratunkiem w życiu i przy śmierci dla wszystkich uciekających się i błagających dla innych o Jego miłosierdzie, a także dla czczących i szerzących Boskie Serce przez uczestnictwo w dziewięciu z rzędu pierwszych piątkach miesiąca z intencją wynagrodzenia[34]. Ideę wynagradzania Chrystusowi za grzechy i obojętność, a także za wzgardzenie Jego miłością, którą okazywał ludziom, uważał za szczególną misję chrześcijan.

Według naszego autora, jest to zwracanie Chrystusowi należnej chwały, której pozbawił Go ludzki grzech i sprowadzanie miłosierdzia na grzeszny świat. W tych intencjach polecał nawiedzanie Najświętszego Sakramentu, częstą Komunię świętą, akty strzeliste, dobrowolną pokutę i cierpliwe znoszenie przykrości[35].

Jako wyraz miłości do Serca Chrystusa nasz autor uznawał: pełnienie Jego woli, wypełnianie swoich obowiązków w duchu miłości, pokory i poświęcenia, a także zabieganie o dobro duchowe bliźnich,

---

[32] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie na pierwszy piątek*, czerwiec 1966 (teczka IX).

[33] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie na pierwszy piątek*, październik 1964 (teczka IX); *Kazanie na pierwszy piątek*, grudzień 1965 (teczka IX). W *Kazaniu na pierwszy piątek*, sierpień 1965 (teczka IX) ks. Hamerszmit wołał: „Kochamy Boga. Chcemy Sercu Bożemu odwzajemnić się za Jego miłość nieskończoną. Cóż możemy zrobić więcej poza powtarzaniem słów: «Jezu, kochamy Ciebie». Pan Bóg nie potrzebuje naszej pomocy. (...) Gdzież więc można mówić o praktycznych uczynkach miłości wobec Boga? Z woli Stwórcy, naszą miłość do Niego mamy realizować przez miłość wobec człowieka".

[34] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie na pierwszy piątek*, 5 kwietnia 1963 (teczka IX).

[35] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie na pierwszy piątek*, czerwiec 1965 (teczka IX); *Kazanie na pierwszy piątek*, luty 1965 (teczka IX).

by żyli w łasce uświęcającej i postępowali według Bożych przykazań. Dzięki temu możliwy byłby udział katolików świeckich także w głoszeniu Ewangelii, na co zwrócono szczególną uwagę w czasie II sesji Soboru Watykańskiego II[36].

Ks. Hamerszmit podejmując refleksje dotyczące roli i znaczenia kultu Serca Jezusa, starał się podkreślać, iż otwarte Serce Jezusa uosabia źródło odwiecznej miłości Boga, którą On sam objawił w ziemskim życiu. Trzeba zatem, jak podkreślał zwłaszcza w swoich kazaniach nasz teolog, by w życiu każdego chrześcijanina Najswiętsze Serce Jezusa i związany z nim kult stanowiło centrum życia duchowego. On sam dał wiele praktycznych wskazówek, jak należy to rozumieć i wprowadzać w codzienne życie.

LE CULTE DU SACRÉ-COEUR DE JÉSUS DANS LA LUMIÈRE DES SERMONS DE L'ABBÉ CASIMIR HAMERSZMIT.

Le sommaire

L'article délibère le culte du Sacré-Coeur de Jésus dans lumière de l'enseignement de l'abbé Casimir Hamerszmit. D'abord apparaît les historiques traces du culte en Pologne, et ensuite présente le Sacré-Coeur de Jésus comme le modèle dans la vie et le secours dans l'heure de la mort, et aussi le signe de particulier choisir à l'éternelle.

Mot de l'amour du Sacré-Coeur de Jésus est remplir la volonté, remplir de quotidiens devoirs dans l'esprit de l'amour, les humilités et les sacrifices et s'affairer le bien spirituel de prochains pour que vivent dans la grâce sanctifiante et avançaient selon de commandements.

[36] Por. ADES, K. Hamerszmit, *Kazanie na pierwszy piątek*, kwiecień 1964 (teczka IX).